

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

Кафедра адміністративного права та процесу факультету №1

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

**з навчальної дисципліни «Фінансове право»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

081 «Право» (поліцейські)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 1
Протокол від 16.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС (юридичних дисциплін)

Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри *адміністративного права та процесу*
(протокол від 09.08.2023 № 17)

Розробник:

1. Доцент кафедри адміністративного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент Пабат Олександр Васильович

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 ХНУВС доктор юридичних наук, професор Гетманець О.П.
2. Професор кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна доктор юридичних наук, професор Россіхіна Г.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 6							
Тема № 1. Фінансова діяльність держави. Фінансове право України	14	2	2	0	0	10	залік
Тема № 2. Органи державного управління фінансами та органи фінансового контролю	16	2	4	0	0	10	
Тема № 3. Правові засади фінансового контролю в Україні	16	2	4	0	0	10	
Тема № 4. Відповідальність за порушення норм фінансового законодавства	16	2	4	0	0	10	
Тема № 5. Правове регулювання публічних фондів в Україні	14	2	2	0	0	10	
Тема № 6. Правове регулювання бюджетно-правових відносин в Україні	14	2	2	0	0	10	
Всього за 6 семестр	90	12	18	0	0	60	
Разом	90	12	18	0	0	60	

1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Не передбачено

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. «Фінансова діяльність держави. Фінансове право України».
Семінарське заняття №1: Фінансова діяльність держави. Фінансове право України.

Навчальна мета заняття: розкрити поняття та елементи фінансової діяльності держави; розкрити предмет та методи фінансового права; ознайомити слухачів з основними джерелами фінансового права, суттю

фінансово-правових норми та фінансово-правових правовідносин. розкрити зміст фінансово-правових норм, їх видами

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 10 год.

Навчальні питання:

1. Поняття, предмет, метод фінансового права.
2. Система фінансового права.
3. Джерела фінансового права.
4. Поняття та види фінансово-правових норм.
5. Структура фінансово-правових норм.
6. Фінансово-правові відносини.

Контрольні питання:

1. Поняття державних фінансів, їх функції.
2. Чи можна ототожнювати поняття «фінанси» і «гроші»?
3. Що таке фінансова діяльність держави, які принципи та методи її здійснення?
4. Які підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють фінансові правовідносини, прирівняні за юридичною силою до законів?
5. Які методи фінансово-правового регулювання використовуються поряд з основним методом (імперативним)?
6. Які способи правового регулювання ви знаєте? Які з них притаманні фінансово-правовому методу?
7. В чому полягає категоричність фінансових приписів?
8. Поясніть взаємозв'язок фінансового права з конституційним та адміністративним правом.
9. Охарактеризуйте Конституцію України як основне джерело фінансового права.
10. Охарактеризуйте функції науки фінансового права?
11. У чому полягають особливості фінансово-правових норм?
12. Наведіть приклади різних видів фінансово-правових норм?
13. Назвіть особливості санкцій фінансово-правових норм?
14. Які особливості фінансових правовідносин Ви можете назвати?
15. Що таке суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників фінансових відносин?
16. Які підстави виникнення, зміни та припинення фінансових правовідносин?
17. Чому фінансові відносини можуть існувати лише у формі правовідносин?
18. У чому полягає різниця між поняттями «суб'єкт фінансового права» та «суб'єкт фінансових правовідносин»?

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Поняття фінансового права. Становлення фінансового права як галузі права. Місце фінансового права в системі права України. Предмет фінансового

права. Метод правового регулювання притаманний фінансовому праву. Співвідношення імперативного методу владних приписів з методами погодження, рекомендації. Суб'єкти фінансового права.

Система фінансового права. Загальна частина фінансового права: основи фінансової діяльності держави, фінансового права, засади фінансового контролю. Особлива частина: підгалузі, інститути, фінансово-правові норми. Підгалузі: бюджетне право; податкове право. Інститути: державних доходів, державних видатків; державного кредиту; грошового обігу; валютного регулювання; безготівкових розрахунків та ін.

Джерела фінансового права. Конституція України. Міжнародні нормативні акти, ратифіковані Верховною Радою України. Закони України в тому числі кодифіковані. Юридична сила Декретів Кабінету Міністрів (грудень 1992 – травень 1993 років). Укази Президента України. Нормативні акти Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства доходів і зборів України інших органів виконавчої влади, що містять фінансово-правові норми. Нормативні акти органів місцевого самоврядування.

Фінансове право як галузь права і наука фінансового права. Зародження науки фінансового права з фінансової науки. Історія розвитку вітчизняної науки фінансового права. Видатні представники науки фінансового права.

Теми рефератів:

1. Особливості методу фінансового права.
2. Система фінансового права.
3. Проблеми кодифікації фінансово-правових норм.
4. Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС у сфері фінансової діяльності держави.
5. Особливості санкцій фінансово-правових норм.
6. Зміст та особливості фінансових правовідносин.

Література: [42, с. 9-20, 33-44, 45-52; 43–60].

Тема № 2. «Органи державного управління фінансами та органи фінансового контролю».

Семінарське заняття № 2: Органи державного управління фінансами

Навчальна мета заняття: з'ясувати сутність та принципи управління державними фінансами; ознайомити слухачів з основними засадами управління державними фінансами органами влади загальної та спеціальної компетенції

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 5 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та принципи управління державними фінансами.
2. Управління державними фінансами органами влади загальної компетенції.
3. Управління державними фінансами органами влади спеціальної компетенції.
4. Правові засади формування Пенсійного фонду України.

5. Правові засади формування фондів соціального страхування.
6. Правові засади формування інших цільових фондів.

Контрольні запитання:

1. В чому полягає суть управління фінансами з боку держави?
2. Які органи загальної компетенції у сфері фінансової діяльності держави Ви можете назвати?
3. Чи можна, на Ваш погляд, вважати Рахункову палату України вищим органом контролю у сфері фінансів?
4. Які функції характерні для Національного банку України як центрального банку держави?
5. Які нормативно-правові визначають повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності?
6. Які акти органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності Ви можете назвати?
7. Яка мета створення цільових фондів коштів?
8. Як можна класифікувати цільові фонди коштів?
9. Які правові гарантії у сфері соціального захисту та реабілітації інвалідів надає держава?

Методичні вказівки:

В ході вивчення теми курсанти мають засвоїти наступні питання.

Поняття та принципи управління державними фінансами. Система органів управління державними фінансами.

Конституційне регулювання повноважень органів влади загальної компетенції в сфері управління державними фінансами. Повноваження Верховної Ради України щодо затвердження Державного бюджету України та бюджетної системи; системи оподаткування; статусу національної та іноземних валют; основ створення і функціонування фінансового, грошового, інвестиційного ринків; порядку утворення і погашення державного внутрішнього та зовнішнього боргу.

Повноваження Президента України щодо підписання законів, що регулюють фінансову діяльність держави; утворення, реорганізації чи ліквідації міністерств та органів виконавчої влади зі спеціальною компетенцією в сфері фінансової діяльності.

Конституційні повноваження Кабінету Міністрів України в сфері управління фінансами щодо забезпечення провадження фінансової, цінової, інвестиційної політики; розробки проекту Державного бюджету України, забезпечення виконання бюджету, підготовки звіту про його виконання.

Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері публічних фінансів. Право органів місцевого самоврядування на бюджет та його нормативно-правове забезпечення.

Правовий статус державних органів спеціально створених для управління фінансами. Правові засади, ціль утворення та сфера відання Національного банку України. Завдання, функції і повноваження Національного банку України.

Місце Міністерства фінансів України в системі органів виконавчої влади.

Ціль утворення та сфера відання Міністерства фінансів. Завдання, функції і повноваження Міністерства фінансів. Повноваження Міністерства фінансів АРК та фінансових органів місцевих державних адміністрацій.

Правові засади діяльності та сфера відання спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг).

Державна казначейська служба України. Правові засади діяльності, ціль утворення та сфера відання Державного казначейства. Завдання, функції і повноваження Державного казначейства.

Правові засади діяльності, ціль утворення та сфера відання Державної податкової служби України та Державної митної служби України. Завдання, функції і повноваження Державної податкової служби України та Державної митної служби України.

Правові засади діяльності, ціль утворення та сфера відання Рахункової палати. Завдання, функції і повноваження Рахункової палати.

Організаційно-правові засади діяльності та правовий статус Пенсійного фонду України. Пенсійний фонд України як централізований цільовий фонд. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування. Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, об'єкт оподаткування, ставки збору. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій.

Організаційно-правові засади діяльності та правовий статус Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням. Фонд соціального страхування як цільовий позабюджетний страховий фонд. Платники збору на обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, об'єкт оподаткування, ставки збору.

Фонд соціального страхування на випадок безробіття України; Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

Організаційно-правові засади діяльності та правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Фонду України соціального захисту інвалідів та ін.

Теми рефератів:

1. Статус Пенсійного фонду.
2. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності.
3. Правовий статус Рахункової палати України: перспективи розвитку.
4. Сучасний досвід побудови системи органів управління державними фінансами розвинених країн.

Література: [42, с. 21-32, 62-77; 43-60].

Тема № 2. «Органи державного управління фінансами та органи фінансового контролю».

Семінарське заняття № 3: Правове регулювання діяльності органів фінансового контролю

Навчальна мета заняття: з'ясувати систему органів фінансового контролю; ознайомити слухачів з повноваженнями в сфері фінансового контролю державних органів виконавчої влади та спеціальних органів фінансового контролю в Україні.

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 5 год.

Навчальні питання:

1. Система органів фінансового контролю.
2. Повноваження в сфері фінансового контролю державних органів виконавчої влади.
3. Спеціальні органи фінансового контролю в Україні.

Контрольні запитання:

1. Що таке незалежний фінансовий контроль?
2. Які критерії покладені в основу класифікації органів фінансового контролю?
3. Якими повноваженнями у сфері фінансового контролю наділено органи загальної компетенції?
4. Якими контрольними повноваженнями у сфері фінансової діяльності наділено органи спеціальної компетенції?
5. Охарактеризуйте особливості статусу Рахункової палати України?
6. Що таке банківський нагляд і які контрольно-наглядові повноваження має Національний банк України?

Методичні вказівки:

В ході вивчення теми курсанти мають засвоїти наступні питання.

Система органів фінансового контролю. Повноваження в сфері фінансового контролю Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України.

Повноваження в сфері фінансового контролю Міністерства фінансів України (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Повноваження в сфері фінансового контролю Державної казначейської служби України. Державна казначейська служба України (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Повноваження в сфері фінансового контролю Національного банку України (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Повноваження в сфері фінансового контролю Пенсійного фонду України; Фонд соціального страхування України; Фонд загальнообов'язкового

державного соціального страхування України на випадок безробіття; Фонд гарантування вкладів фізичних осіб та ін. (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Спеціальні органи фінансового контролю. Повноваження в сфері фінансового контролю Рахункової палати України (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Повноваження в сфері фінансового контролю органів Державної податкової служби України (в тому числі податкової міліції) та Державної митної служби України (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Повноваження в сфері фінансового контролю органів Державна аудиторська служба України (об'єкт контролю, методи контролю, заходи впливу на порушників вимог чинного законодавства). Взаємодія з іншими органами фінансового контролю.

Теми рефератів:

1. Система органів фінансового контролю ЕС.
2. Правові засади взаємодії органів фінансового контролю та правоохоронних органів.
3. Зміни у системі органів фінансового контролю згідно Концепції адміністративної реформи.

Література: [42, с. 21-32, 62-77; 43–60].

Тема № 3. «Правові засади фінансового контролю в Україні»

Семінарське заняття № 4: Види фінансового контролю

Навчальна мета заняття: розкрити зміст фінансового контролю; ознайомити слухачів з основними видами фінансового контролю.

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 5 год.

Навчальні питання:

1. Поняття фінансового контролю та правові засади його здійснення.
2. Види фінансового контролю.

Контрольні питання:

1. В чому полягає суть фінансового контролю як функції соціального управління та прояву контрольної функції фінансів?
2. Які принципи розроблено у сфері фінансового контролю, та як вони закріплені у вітчизняному законодавстві?
3. Чи існує єдиний нормативно-правовий акт в сфері фінансового контролю?

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Поняття, суть, призначення фінансового контролю. Об'єкт та предмет

фінансового контролю, фінансова дисципліна. Правові засади здійснення фінансового контролю в Україні. Міжнародні нормативно-правові акти з питань фінансового контролю. Закріплення принципів фінансового контролю в національному законодавстві.

Види фінансового контролю. В залежності від суб'єктів фінансового контролю: державний фінансовий контроль (контроль вищих органів влади, фінансовий контроль інших державних органів, контроль спеціальних органів фінансового контролю); внутрішній контроль (здійснюється керівниками міністерств та відомств та їх контрольно-ревізійним апаратом) незалежний фінансовий контроль (аудит). За змістом: податковий контроль, валютний контроль, бюджетний контроль. В залежності від часу проведення: попередній, поточний, наступний фінансовий контроль. В залежності від місця проведення: безвиїзний, виїзний. За об'єктом: документальний, фактичний, оперативний. Обов'язковий та ініціативний фінансовий контроль.

Теми рефератів:

1. Міжнародне співробітництво в сфері фінансового контролю.
2. Принципи фінансового контролю.

Література: [42, с. 53-61; 43–60].

Тема № 3. «Правові засади фінансового контролю в Україні»

Семінарське заняття № 5: Методи фінансового контролю

Навчальна мета заняття: розкрити зміст фінансового контролю; ознайомити слухачів з основними методами фінансового контролю.

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 5 год.

Навчальні питання:

1. Методи фінансового контролю.
2. Ревізія.
3. Перевірка.
4. Аналіз.
5. Обстеження.
6. Інспекції.
7. Облік.

Контрольні питання:

1. Якими нормативно-правовими актами визначається порядок проведення ревізій?
2. Якими нормативно-правовими актами визначається порядок проведення перевірок?

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Методи фінансового контролю. Ревізія. Правові засади здійснення ревізії. Підстави та порядок проведення ревізії. Періодичність та строки проведення ревізії. Планова та позапланова ревізія. Ревізія за дорученням правоохоронних

органів. Поняття та зміст акту ревізії, правила складання акту ревізії, правове значення акту ревізії як носія доказової інформації.

Перевірка. Правові засади здійснення перевірок. Підстави та порядок проведення перевірок. Періодичність здійснення планових та позапланових документальних виїзних перевірок. Комплексні перевірки. Зустрічні перевірки. Оперативні перевірки. Поняття, зміст та правові наслідки акту перевірки. Оформлення результатів перевірки довідкою.

Інші методи фінансового контролю: аналіз, обстеження, інспекції, облік.

Теми рефератів:

1. Методи фінансового контролю в зарубіжних країнах
2. Методи фінансового контролю, спрямовані на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Література: [42, с. 53-61; 43–60].

Тема № 4. «Відповідальність за порушення норм фінансового законодавства».

Семінарське заняття № 6: Види юридичної відповідальності за порушення норм фінансового законодавства

Навчальна мета заняття: ознайомити слухачів з основними видами юридичної відповідальності за порушення норм фінансового законодавства; з'ясувати поняття і склад фінансового правопорушення; розкрити зміст фінансової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності; виробити навички у слухачів щодо застосування норм фінансового права в конкретних ситуаціях.

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 5 год.

Навчальні питання:

1. Види юридичної відповідальності за порушення норм фінансового законодавства.
2. Поняття фінансового правопорушення та фінансової відповідальності.

Контрольні питання:

1. Визначте особливості фінансової відповідальності поряд з іншими видами юридичної відповідальності.
2. Назвіть кваліфікаційні ознаки фінансового правопорушення.

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Кримінальна, адміністративна, цивільно-правова відповідальність за порушення норм чинного фінансового законодавства.

Фінансова відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності. Фінансове правопорушення, поняття та склад. Особливості суб'єктивної сторони фінансового правопорушення.

Поняття, особливості, класифікація фінансових санкцій.

Теми рефератів:

1. Особливості фінансових санкцій.

Література: [42, с. 78-113; 43–60].

Тема № 4. «Відповідальність за порушення норм фінансового законодавства».

Семінарське заняття № 7: Відповідальність за порушення норм валютного, податкового, бюджетного законодавства

Навчальна мета заняття: ознайомити слухачів з основними видами юридичної відповідальності за порушення норм фінансового законодавства; з'ясувати поняття і склад фінансового правопорушення; розкрити зміст фінансової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності; виробити навички у слухачів щодо застосування норм фінансового права в конкретних ситуаціях.

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 5 год.

Навчальні питання:

1. Відповідальність за порушення норм валютного законодавства.
2. Відповідальність за порушення правил здійснення банківських операцій, норм з регулювання обігу готівки.
3. Відповідальність за порушення норм податкового законодавства.
4. Відповідальність за порушення норм бюджетного законодавства.

Контрольні питання:

1. Які нормативно-правові акти визначають правові засади фінансової відповідальності за порушення норм валютного.
2. Визначте особливості фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства.
3. Охарактеризуйте санкції, передбачені Бюджетним кодексом України.

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Відповідальність за порушення норм валютного законодавства. Правові засади та державні органи, що притягають до фінансової відповідальності за порушення норм валютного законодавства.

Відповідальність за порушення правил здійснення банківських операцій, норм з регулювання обігу готівки (в тому числі правил використання реєстраторів рахункових операцій при розрахунках за готівку). Правові засади та державні органи, що притягають до фінансової відповідальності.

Відповідальність за порушення норм законодавства в сфері оподаткування, в тому числі правил обліку та звітності, реалізації підакцизних товарів. Правові засади та державні органи, що притягають до фінансової відповідальності за порушення норм податкового законодавства.

Відповідальність за порушення норм бюджетного законодавства. Правові засади та державні органи, що уповноважені притягати до фінансової відповідальності.

Відповідальність за легалізацію доходів, набутих злочинним шляхом.

Теми рефератів:

1. Фінансова відповідальність за порушення норм податкового законодавства.
2. Правопорушення в бюджетній сфері.

Література: [42, с. 78-113; 43–60].

ТЕМА № 5. «Правове регулювання публічних фондів в Україні».
Семінарське заняття № 8: Правове регулювання публічних фондів в Україні

Навчальна мета заняття: з'ясувати сутність та види публічних фондів грошових коштів; ознайомити слухачів із системою доходів державних та місцевих (публічних) фондів; розкрити систему видатків державних та місцевих фондів; з'ясувати сутність кошторисно-бюджетного фінансування, як методу розподілу публічних фондів коштів.

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 10 год.

Навчальні питання:

1. Публічні фонди грошових коштів: поняття, функції, види.
2. Поняття та система доходів державних та місцевих (публічних) фондів.
3. Поняття та система видатків державних та місцевих фондів.
4. Кошторисно-бюджетне фінансування, як метод розподілу публічних фондів коштів.

Контрольні питання:

1. В чому полягає економічна суть державних доходів?
2. Чи різняться за змістом поняття «державні доходи» та «доходи державного бюджету»?
3. Визначте поняття податку. У чому полягають функції податків?
4. Що таке податкова система? Які принципи організації податкової системи Ви можете назвати?
5. Що являє собою податкова політика держави?
6. Які види неподаткових доходів Ви можете назвати?
7. Дайте загальну характеристику мита, та митних платежів.
8. Які рентні та ресурсних платежів справляються в Україні?
9. Розкрийте поняття державного кредиту.
10. Дайте загальну характеристику нормативно-правового регулювання у сфері державних запозичень?

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Поняття публічних фондів грошових коштів. Публічні (загальносуспільні) потреби як критерій виділення окремих фондів. Функції публічних фондів. Класифікація публічних фондів. Правовий режим централізованих фондів (Державного бюджету, цільових позабюджетних фондів) та децентралізованих фондів (місцевих бюджетів, фондів державних

підприємств, установ та організацій).

Поняття і система державних та муніципальних доходів. Правове регулювання податкових доходів, податкова система, податкові правовідносини. Правовий режим неподаткових доходів. Правові основи державного кредиту, державні внутрішні та зовнішні позики, залучення коштів до місцевих бюджетів шляхом випуску цінних паперів.

Правове регулювання державних та місцевих видатків. Система державних та муніципальних видатків. Поняття та принципи фінансування.

Поняття кошторисно-бюджетного фінансування, принципи, об'єкти. Поняття, зміст, правове значення кошторису. Бюджетні установи та правовий режим позабюджетних коштів бюджетних установ. Порядок та особливості кошторисно-бюджетного фінансування охорони здоров'я, соціально-культурних заходів, оборони, видатків на утримання органів влади.

Теми рефератів:

1. Правові засади організації податкової системи України
2. Правові засади непрямого оподаткування в Україні
3. Система податкового законодавства в Україні
4. Правові засади запозичень до місцевих бюджетів в Україні.

Література: [42, с. 222-258; 43–60].

ТЕМА № 6. «Правове регулювання бюджетно-правових відносин в Україні».

Семінарське заняття № 9: Правове регулювання бюджетно-правових відносин в Україні

Навчальна мета заняття: ознайомити слухачів з основними джерелами бюджетного права, суттю бюджету та бюджетною системою; з'ясувати джерела доходів і видатків Державного бюджету України та місцевих бюджетів; розкрити зміст бюджетної класифікації, розкрити поняття і зміст бюджетного процесу; з'ясувати основні стадії бюджетного процесу; ознайомити слухачів зі змістом кожної з стадій бюджетного процесу

Час проведення – 2 год.

Час, що відводиться на самостійну роботу – 10 год.

Навчальні питання:

1. Поняття бюджету та бюджетного права, бюджетна система.
2. Бюджетна класифікація.
3. Доходи і видатки Державного бюджету України.
4. Склад доходів і видатків місцевих бюджетів.
5. Поняття і зміст бюджетного процесу.
6. Державний бюджет України: складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність.
7. Місцеві бюджети: складання розгляд, затвердження, виконання та звітність.

Контрольні питання:

1. Розкрийте поняття бюджету, його соціально-економічне й

політичне значення.

2. Які складові частини бюджету Ви можете назвати?
3. Назвіть особливості бюджетних правовідносин.
4. Дайте характеристику складу бюджетного законодавства.
5. Охарактеризуйте принципи побудови бюджетної системи України.
6. В чому полягає мета регулювання міжбюджетних відносин?
7. Як оформляються запозичення до місцевих бюджетів?
8. Що таке міжбюджетні трансфери?
9. Які стадії бюджетного процесу Ви можете назвати?
10. Які принципи бюджетного процесу Ви можете назвати?
11. У чому полягає зміст першої стадії бюджетного процесу – складання проекту Закону про Державний бюджет України?
12. Розкрийте значення Бюджетної резолюції.
13. Яким чином відбувається розгляд проекту Закону про Державний бюджет країни в Верховній Раді України?
14. В чому полягає виконання бюджетів? В чому полягає суть казначейської системи виконання бюджету?
15. Що таке касове виконання бюджету?
16. Яких учасників бюджетного процесу Ви можете назвати?
17. Хто такі розпорядники бюджетних коштів?
18. Що таке бюджетний розпис, хто його складає і до кого він адресується?
19. Поясніть, як здійснюється контроль за виконанням бюджетів?
20. Які форми звітності про виконання бюджетів існують в Україні?

Методичні вказівки:

В ході проведення семінарського заняття курсанти мають засвоїти наступні питання теми.

Поняття бюджету як економічної та правової категорії. Поняття та ланки бюджетної системи України. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Принципи бюджетної системи. Зведений бюджет. Правова форма бюджетів в Україні. Бюджетний період.

Поняття бюджетного права. Особливості бюджетних правовідносин. суб'єкти бюджетних правовідносин, джерела бюджетного права. Конституція України про бюджетні повноваження. Бюджетний кодекс України. Закон України про Державний бюджет на відповідний бюджетний період.

Бюджетна класифікація. Класифікація доходів бюджету, класифікація видатків бюджету, класифікація фінансування бюджету, класифікація боргу. Складові частини бюджету: загальний та спеціальний фонди.

Дефіцит та профіцит бюджету, джерела фінансування дефіциту бюджету. Граничний обсяг боргу.

Доходи і видатки Державного бюджету України. Склад доходів Державного бюджету України. Склад видатків Державного бюджету України. Таємні видатки. Кредитування за вирахуванням погашення. Скорочення видатків загального фонду Державного бюджету України. Захищені статті видатків бюджету.

Склад доходів місцевих бюджетів. Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування. Витрати місцевих бюджетів. Бюджет розвитку місцевих бюджетів. Позички місцевим бюджетам. Міжбюджетні відносини. Розмежування видатків між бюджетами. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Коефіцієнт вирівнювання. Міжбюджетні трансферти. Дотації вирівнювання, субвенції, кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів.

Контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

Поняття і зміст бюджетного процесу.

Державний бюджет України. Стадії бюджетного процесу, їх тривалість. Основні напрямки бюджетної політики на наступний бюджетний період. Бюджетні запити головних розпорядників бюджетних коштів. Розробка проекту закону про Державний бюджет. Постанова Кабінету Міністру щодо схвалення проекту закону про Державний бюджет. Пояснювальна записка до проекту закону, її зміст.

Стадія розгляду та прийняття Державного бюджету України. Представлення проекту закону про Державний бюджет Верховній Раді України. Підготовка та розгляд проекту закону про Державний бюджет у першому, другому та третьому читанні. Особливості розгляду проекту закону про Державний бюджет України. Бюджетні призначення в разі несвоєчасного прийняття закону про Державний бюджет України.

Стадія виконання Державного бюджету. Організація виконання Державного бюджету України. Казначейське обслуговування Державного бюджету України. Бюджетний розпис. Виконання Державного бюджету України за доходами та за видатками. Порядок внесення змін до закону про Державний бюджет України.

Стадія складання та затвердження звіту про виконання Державного бюджету України. Порядок закриття рахунків після закінчення бюджетного періоду. Квартальні та річний звіт про виконання закону України про Державний бюджет України. Розгляд звіту про виконання закону України про Державний бюджет України.

Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів. Порядок складання проектів місцевих бюджетів. Проект рішення про місцевий бюджет та матеріали, що до нього додаються. Затвердження місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів. Звітність про виконання місцевих бюджетів.

Теми рефератів:

1. Правове регулювання бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування
2. Шляхи вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні.
3. Бюджетні повноваження Верховної Ради України.
4. Бюджетний процес України та в зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.
5. Правові засади обслуговування комерційними банками бюджетних коштів.

6. Казначейська система в Україні.
Література: [42, с. 114-162, 163-182; 43–60].

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Основний Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року // Відомості Верховної Ради України від 13.08.2010 року. 2010. № 59. Стор. 9. Ст. 2047. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>
4. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>
5. Лімська декларація керівних принципів контролю. / Прийнята IX Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI) в 1977 році. URL : [www.http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=604_001](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=604_001).
6. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України // Відомості Верховної Ради України від 05.06.1998. 1998. № 23. Ст. 121. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/16/98-%D0%B2%D1%80>
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року // Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, / № 13–14, № 15–16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
8. Положення про Фонд соціального захисту інвалідів : Наказ Міністерства соціальної політики України від 14.04.2011 № 129 // Офіційний вісник України від 16.05.2011. 2011. № 34. Стор. 109. Ст. 1413. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0528-11>
9. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 9. Ст. 50. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>
10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року // Відомості Верховної Ради України від 09.02.2001. 2001. № 5. Ст. 30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2121-14>
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>
12. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19>

13. Про державне мито : Декрет Кабінету Міністрів України // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 113. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/7-93>
14. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального : Закон України від 19 грудня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 46. Ст. 345. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/481/95-%D0%B2%D1%80>
15. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 51. Ст. 292. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>
16. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 14 лист. 2019 року № 294-IX // Офіційний вісник України від 24.12.2019 року. 2019. № 99. Стор. 20, ст. 3308. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/294-20>
17. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 13 серпня 2003 року // Офіційний вісник України. 2003. № 33. Стор. 126. Ст. 1770. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1058-15>
18. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02 березня 2000 року // Офіційний вісник України від 14.04.2000 року. 2000. № 13. Стор. 31. Ст. 505. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1533-14>
19. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 року // Офіційний вісник України від 05.11.1999 року. 1999. № 42. Стор. 47. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1105-14>
20. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>
21. Про засади державної регіональної політики : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 90. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
22. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 51. Ст. 548. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
23. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 // Офіційний вісник України від 19.02.2016 року. 2016.– № 12.– Стор. 43 Ст. 506. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/43-2016-%D0%BF>
24. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 215// Офіційний вісник України від 05.05.2015 2015. № 33. Стор. 27. Ст. 964. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/215-2015-%D0%BF>
25. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : постанова Кабінету міністрів України від 20 серп. 2014 р. № 375 // Офіційний вісник України від 05.09.2014 року. 2014. № 69. Ст. 1936. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/375-2014-%D0%BF>

26. Про затвердження Порядку ведення податковими органами оперативного обліку податків, зборів, платежів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Наказ Міністерства фінансів України від 12.01.2021 року № 5 // Офіційний вісник України від 26.03.2021 року. 2021. № 23.– Стор. 304. Ст. 1096. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321-21#n20>

27. Про затвердження Порядку застосування податкової застави контролюючими органами : Наказ Міністерства фінансів України від 16.06.2017 р. № 586 // Офіційний вісник України від 04.08.2017. 2017. № 61. Стор. 61. Ст. 1891. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0859-17>

28. Про затвердження Порядку отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання для потреб їх фінансування: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1222 // Офіційний вісник України від 25.08.2000 року. 2000.– № 32.– Стор. 194. Ст. 1363. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1222-2000-%D0%BF>

29. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків - юридичними особами та їх відокремленими підрозділами : Наказ Міністерства фінансів України від 20.08.2015 р. № 727 // Офіційний вісник України від 17.11.2015– 2015. № 89. Стор. 80. Ст. 2985. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1300-15>

30. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 р. № 252 // Офіційний вісник України від 23.09.2019 року. 2019. № 28. Стор. 114. Ст. 989. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/252-2019-%D0%BF>

31. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228 // Офіційний вісник України від 15.03.2002 року. 2002. № 9. стор. 101. Ст. 414. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/228-2002-%D0%BF>

32. Про затвердження форми протоколу про тимчасове затримання майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1239 // Офіційний вісник України від 14.01.2011 2011 р., № 1, стор. 85, Ст. 24. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1239-2010-%D0%BF/ed20120401>

33. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 26.06.1997 року // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 37. Ст. 237. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/400/97-%D0%B2%D1%80>

34. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 року // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 2–3. Ст. 11. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/go/2464-17>

35. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року, № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>

36. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 110. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-12>

37. Про Положення про Державну казначейську службу України : Указ Президента України від 13.04.2011 року (Редакція від 19.03.2013) // Офіційний вісник України від 21.04.2011 року. 2011. № 12. Стор. 3. Ст. 626. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/215-2015-%D0%BF>

38. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 року // Відомості Верховної Ради України. 2016.– № 9. Ст. 89. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

39. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 року // Офіційний вісник України від 18.08.2015 року. 2015. № 63. Ст. 2074. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/576-19>

40. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лютого 2012 року // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 50 Ст. 564. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/4452-17>

41. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 року // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31. Ст. 268. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15>

Підручники, посібники, монографії:

Основний:

42. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О.П. Гетманець ; [Бандурка О.М., Гетманець О.П., Жорнокуй Ю.М. та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 392 с. URL : <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2361>

43. Фінансове право : підручник / [О.О. Дмитрик, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.] ; за ред. М.П. Кучерявенка, О.О. Дмитрик. Харків : Право, 2019. 416 с.

Допоміжні:

44. Бюджетна система : підручник / С.В. Юшко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 383 с.

45. Зайцев О.В. Основи фінансового інструментарію : підручник. Київ : Вид. Ліра-К, 2016. 406 с.

46. Лещенко Р.М. Фінансово-правове регулювання офшорних механізмів : монографія. Київ : Видавництво Юрінком Інтер, 2018. 316 с.

47. Мацюк В.Я. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України : Науково-практичний коментар. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 304 с.

48. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : в 3 т. / кол. авторів [заг. редакція, М. Я Азарова]. Київ : Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010. 2389 с.
49. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків : Монографія, Чернівці : Рута, 2004. 264 с.
50. Письменна М.С. Державний аудит та аналіз публічних закупівель: теорія, методологія та практика : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 452 с.
51. Податкова система: навчальний посібник / Ю.Б. Іванов, В.Ф. Тищенко, О. Є. Найдено та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 408 с.
52. Рожко О.Д. Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 360 с.
53. Савченко Л.А. Фінансово-контрольне право: становлення та розвиток : монографія. Київ : Видавництво Юрінком Інтер, 2017. 400 с.
54. Теліпко В.Е. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / В.Е. Теліпко, А.С. Овчаренко, С.А. Пасанюк / За заг. ред., М.Я. Азарова. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 480 с.
55. Фінанси, гроші та кредит : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г.Б. Тимохова. Київ : Кондор, 2019. 592 с.
56. Фінанси. Підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.
57. Фінансове право (у запитаннях і відповідях) [Текст] : навч. посіб. / [Л. М. Касьяненко та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. М. Касьяненко ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 317 с.
58. Фінансове право : курс лекцій / Є.П. Гайворонський, В.Д. Гвоздецький, В. О. Тімашов ; [за заг. ред. В.Д. Гвоздецького] ; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. Київ : Сталь, 2015. 472 с.
59. Фінансове право : навч. посіб. / [Безрутенко С. М. та ін.] ; за заг. ред. А.Г. Чубенка, Д.М. Павлова ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : КНТ, 2014. 597 с.
60. Фінансове право : навч. посіб. / М.Г. Волощук, Т.О. Карабін, М.В. Менджул. Вид. 3-тє, допов. та перероб. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. 244 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <http://portal.rada.gov.ua>.
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Урядовий портал. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control>.
3. Єдиний портал органів системи Міністерства внутрішніх справ України. URL : <http://mvs.gov.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Офіційний портал Державна податкова служба України. URL :

<https://www.tax.gov.ua>.

6. Офіційний веб-сайт Державна аудиторська служба України. URL :
<http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>.